

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio V. De acceptione personarum, ac munerum. Ubi generatim de
acceptis ob opus aliàs debitum, & ob causam turpem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

SECTIO V.

De acceptione personarum, ac munerum.

Ubi generatim de acceptis ob opus aliàs
debitum, & ob causam
turpem.

SUMMARIUM.

108. Acceptio personarum generaliter locum habet in administratione justitiæ distributivæ.
109. Specialiter I. in collatione beneficiorum,
110. Et II. officiorum secularium, ac
111. III. In judiciis,
112. IV. In distributione honorum.
113. Est peccatum ex genere suo mortale.
114. Præsertim si officia, vel beneficia conferantur indignis.
115. Quæ per concursum conferenda, sub mortali conferrî debent digniori.
117. Imò etiam mortale esse, beneficia majora, præsertim curata, conferre dignis, prætermisissis dignioribus, docent DD. communiter,
11. Cujus oppositum docebant alii :
119. Modò tamen damnabit Innocentius XI.
120. Acceptio munerum quid ?
122. Munera gratis oblata acceptare, etiam ob opus ex justitiâ debitum, & g. in judicio, &c. per se illicitum non est (intellige
123. Seclusò juramentò,
124. Vel scândalò,
125. Aut periculò subvertendi judicium, & justitiâ ; aut
126. Prohibitione contrariâ legis positivæ)
127. Acceptare autem munera ex pacto ob opus ex justitiâ debitum, mortale est, & restitutioni obnoxium,
128. Nisi justâ causa excuset. Quæ & quando talis ?
130. Secus est de acceptis ob opus debitum ex alia virtute ;
131. Ob opus enim ex quacunque alia virtute debitum licitè quid accipitur, & retinetur.
132. Nec restitui debet ex justitiâ.

134. Accepta ob turpem causam, vel opus turpe patratum, aut ejus impletionem licite retineri non possunt.

135. Post opus vero turpe jam impletum, pretium patratum licite accipitur, vel jam ante datum, retinetur.

136. Sic meretrix post copiam corporis sui factam pretium non tantum licite recipit, sed etiam in foro extorere potest.

137. Idem ascendendum, etsi opus turpe patratum sit contra justitiam;

138. Vt si uxor pro pretio commisit adulterium: cuncti sicut sint arbores scindi: sic carius tuum inintencum condit. Judex sententiam tulit &c.

139. Sicut et ale pretium promittens, non solum licite solvit, sed jure naturali solvere tenetur opere impo-

140. Cujus contrarium docent quidam alii: sed impo-

141. An & quando virgo, vel femina munera liberorum oblata ab amasio accipere, vel retinere possit?

ASSERTIO V.

107 **A**ceptio personarum est peccatum, quo quis in distributione communium honorum, onerum, aut in jure dicundo, aut honoris exhibitione, non attendit causam, sed personas; vel prius persona conditionem ad rem vel causam pertinentem v. g. divitias, potentiam, consanguinitatem, amicitiam, aut denique ipsa munera. Licet cum ergo habet generaliter, in administratione justitiae distributivae; & specialiter in collatione officiorum, & officiorum, in judiciis, in honoris exhibitione: ac proinde est peccatum mortale ex genere suo contra justitiam distributivam; & sapientiam commutativam; & sine dubio gravissimum.

conferantur beneficia, vel officia indignis, prætermis-
sis dignis; non ita grave, & fortè veniale tan-
tum, si conferantur verè dignis, prætermis-
sis dignioribus. Descriptio peccati satis patet ex ter-
minis: reliqua autem breviter explico, & probo
per partes.

§. I.

Generaliter locum habet.

IN administratione justitiæ distributi-
væ, cum in distributione bonorum communium non
attenditur proportio dignitatis, vel in distribu-
tione onerum communium non attenditur pro-
portio facultatis singulorum, sed alia conditio
impertinens: dum scilicet aut conferuntur offi-
cia, vel beneficia indignis, vel minùs dignis præ-
termis-
sis dignis, vel dignioribus; aut onera com-
munia tributorum, servitiorum, laborum &c.
imponuntur inæqualiter, plus æquò gravando
eos, qui sunt minoris facultatis, contra verò par-
cendo iis, qui majoris facultatis existunt. Et
quidem hoc posterius peccatum est simul etiam
contra justitiam commutativam cum obligatione
restitutionis, ut omnes observant: quia sic sub-
ditis indebitè gravatis per veram injuriam dam-
num inferitur in propriis bonis ac juribus, aufe-
rendo ipsis aliquid, quod suum est. Prius autem
in distributione bonorum communium, per se
solum est contra justitiam distributivam, & se-
clusò aliò damnò, de quo mox infra, nullam in-
ducit obligationem restituendi ipsis dignis, vel
digno-

dignoribus prætermisissis : quia hi ad illa bona
 ficia, vel beneficia ipsis meritò conferenda,
 lum adhuc habuerunt jus proprium, & particul
 fed solum jus commune, & legale, quo equ
 bona communia potius debentur dignis, vel
 nindò indignis. De quo latius suo loco.

Non ergo acceptio personarum locum habe
 mera gratuita priorum honorum, vel
 rum dittributione, cum scilicet nulli potius,
 alteri gratia debetur ex aliquo debito : juxta
 Math. 20. *Amice non facio tibi injuriam,
 quod tuum est. An non licet mihi, quod vol
 eere ?* Unde apud Deum, qui nullius debitor
 etsi unum hominem præ alio majoribus gra
 præveniat, non habet locum acceptio personarum
 ad Rom. 2. *Nunquid acceptio personarum est ap
 Deum ? absit.*

§. II.

Locum habet specialiter.

- 109 I. **I**N collatione beneficiorum Ecclesiasticorum
 dum conferuntur aut indignis, prætermis
 dignoribus ; quod etiam cedit in detrimentum
 Ecclesiæ. De quantitate peccati mox §. sequenti.
- 110 II. Locum etiam habet in collatione officio
 rum secularium ; nam etiam officia secularia
 sunt bona propria Principis, seu communia Re
 publicæ, quæ ea commisit Principi providend
 & conferenda communis tantum utilitatis causâ.
 Quare ut rectè infert Lessius *lib. 2. c. 23. dnb. 1.*

peccat mortaliter Princeps scienter promovens indignum, aut qui putatur malè administraturus officium aliquod; & tenetur Reipublicæ refarcire omnia damna inde secuta: nihil tamen tenetur restituere dignis prætermisissis, ob rationem supra indicatam.

III. Etiam locum habet in judiciis, quatenus in illis debita forma & proportio inter partes non servatur, tam in modo procedendi, quàm in ferendo sententiam; juxta illud Levitici 19. *Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis; justè judica proximo tuo.* Et si fiat notabilis aliqua inæqualitas cum detrimento partis, erit peccatum mortale, cum strictissima obligatione refarciendi damnum injustè datum, secundùm omnes.

IV. Etiam locum habet in distributione honorum, non tantùm communium, ut in Choro, Capitulo, Senatu; sed etiam privatorum in privatis congressibus, ut pulchrè notat Jacob. 2. *Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri JESU CHRISTI gloriæ: etenim si introjerit in conventum vestrum vir, aureum anulum habens in veste candida, introjerit autem & pauper in sordido habitu; & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei: tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum: nonne judicatis apud vosmet ipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum? Ratio est: quia ex virtute observantiæ honor debetur cuivis secundùm*
pro-

proportionem excellentiæ in bonis dignioribus
ergò qui in honorando alterum, non attendit
excellentiã boni dignioris, sed ad illud, ut
divitias, nobilitatem, aut quod stultius, vestra
pompan &c. posthabito alio in bono dignioris
excellente verè dicitur accipere personam, quod
que peccabit, sed rarò graviter per se, secluso
dalo, odio, contemptu, contumeliã proximi
aut simili peccato contra Charitatem, vel
tiam.

§. III.

Est peccatum mortale ex genere suo.

113 **C**ertum apud omnes: tum quia graviter
hibetur in Sacra Scriptura Eccli. 42. *ne
cipias personam, ut delinquas.* Jacob. 2. *ne
tem personas accipitis, peccatum operamini.* Tum
quia graviter adversatur justitiæ, saltem legiti-
bono communi, bona & onera communia
distribui secundum proportionem dignitatis,
facultatis singulorum, sed attendere solum per-
nam, vel ejus conditionem aliquam ad rem
pertinentem, seu propter quam hoc, quod ei
tur, non sit ei debitum. Dixi autem *esse mortale
genere suo*: potest enim subinde excusari à mor-
tali ex aliqua parvitate materiæ; ut si res ipsa
buenda, vel indigno collata, in se levis, vel
momenti sit v. g. simplex & tenue beneficium
electus ad aliquod officium, vel beneficium
leviter, & parum indignus sit, defectu aliquo
multum nocivo: si merita unius & alterius par-

in vicem superent &c.. Nunc certiora statuamus.

Imprimis sine dubio mortale gravissimum est, 114
 si conferantur officia, vel beneficia verè & notabiliter indignis, posthabitis dignis. *Ratio communis omnium est* : quia hoc est verissima acceptio personarum in re gravissimi momenti ; inde enim gravissima damna inferuntur Ecclesiis, Communitatibus, & iis, circa quos munia exercenda sunt, Unde taliter conferens contrahit gravissimam obligationem restituendi damna Ecclesiis, Communitaribus, ac subditis ex provisione talis indigni consecuta : non tamen ipsis personis dignis, vel dignioribus prætermittis, quippe qui nullum adhuc actuale jus ad illa beneficia habuerunt, ut iam supra notatum est.

Deinde certum est apud omnes, quando officia 119
 vel beneficia Ecclesiastica, curata maxime, conferuntur per concursum, collatorem sub mortali obligari, ut conferat digniori ex concurrentibus, posthabitis minus dignis : alioquin peccare moraliter contra justitiam cum obligatione compensandi damnum digniori. *Ratio clara est* : quia posito, quòd hi concurrant, seu conveniant ad examen, pactum cum illis initium fuit, quòd dignior repertus, palmam sit reportaturus : ergo magna fieret injuria victenti, si promissio præviò non potierit. Adde, in beneficiis curatis sanctè ejusmodi concursum institutum fuisse, ut & Ecclesiis, quoad fieri potest, de dignissimis provideatur : quam institutionem tam seriò à Concilio

718 *Tract. V. in VII. & X. Præcept. Decal. Cap.*
cilio Trid. *sess. 12. c. 14. de reform. requisitam*
varicari, grave quid esse, non est dubitandum.

116 Denique certum etiam est apud omnes in
electione vel collatione, beneficia conferre
quidem dignis, sed prætermisissis notabiliter dig-
nibus, peccatum esse, ad minimum veniale.
per est enim aliqua inordinatio contra iustitiam
distributivam cum aliquo detrimento, vel
diminutione bonis communis Ecclesie, vel
munitatis. Sed nunquid mortale? Assertio
consultò ita habet.

§. IV.

Non ita grave, & fortè veniale tantum

117 **N**on ita grave esse (sicut si conferrentur
dignis) omnes consentiunt: attamen
peccatum mortale esse, officia, & maxime
beneficia curata majora, ut Episcopatus, Abbacias,
polituras, Decanatus, Parochias insignes &c.
ferre dignis, prætermisissis dignioribus, docet
communissima, & sine dubio probabilissima
sententia DD. cum D. Thoma 2. 2. q. 63. a. 2. S.
tonius, Cajetanus, Sylvester, Armilla, &c.
Gabriel. Navarr. alii innumeri; quos citant
sequuntur Sanchez *lib. 2. Consil. c. 1. dub. 2.*
suis *lib. 2. c. 34. dub. 14.* Filliucius *tr. 4. l. 1.*
pendice c. 4. Lugo *disp. 35. de just. sess. 2.*
mitur ex Trid. *sess. 24. c. 1. de reform.*
quens potissimum de collatoribus ejusmodi
beneficiorum majorum decernere intendit:
alienis peccatis communicantes mortaliter

re, nisi quos digniores, & Ecclesiis magis utiles ipsi
 adicaverint, non quidem precibus, vel humano
 affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum
 exigentibus meritis, profici diligenter curaverint.
 ratio est: tum quod beneficia sint bona commu-
 nia, ideoque distribuenda juxta proportionem di-
 gnitatis, & meritorum: tum quia videtur gravis
 ordinatio beneficia, saltem majora, non conferre
 dignioribus.

Nihilominus probabilis quoque visa est quibus-118
 tam, opposita sententia negativa, non esse mor-
 tale, dummodò verè dignis conferantur bene-
 ficia illa etiam majora. Sic Doctores non pauci
 apud Lugo cit. qui ipse quoad beneficia minora
 admittit, & probabilem censeat Filliucius cit. se-
 quiturque Tamb. lib. 8. Decal. 11. 3. c. 4. §. 4.
 & favet ipsum Concil. Trid. sess. 7. c. 3. de re-
 form. dicens: *Inferiora beneficia Ecclesiastica
 prefertim curam animarum habentia personis dig-
 nis, & habilibus conferantur.* Et ipsa allegata
 sessione 24. c. 1. loquens de beneficiis majoribus,
 ait: *Omnes, &c. qui ad promotionem proficien-
 tiorum jus &c. habent, monet (S. Synodus) ut
 imprimis meminerint, bonos pastores, & Ecclesiæ
 gubernandæ idoneos promoveri &c.* Ecce! bonos
 dicit, non meliores, vel optimos: idoneos, non
 magis, vel maximè idoneos. Quòd verò mox
 addat verba supra allegata de *dignioribus*, & magis
habilibus eligendis: commodè explicari potest,
 Concilium phrasi latina non inusitata sumere ly-
 gniores, non comparativè ad positivum, ut ex-
 clu-

cludat dignos alios, sed positivè, ut excludat
lùm indignos, inutiles, inidoneos: sic Tamb. *www.*

119 Verùm hanc sententiam, & explicationem
mis universalem probat novissimè Inno-
tius XI. propositione damnata 47. *Cum dicitur
Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis com-
municantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores,
& Ecclesia magis utiles, ipsi judicaverint, ad
Ecclesias promovent, Concilium, vel primo
tatur per hoc digniores non aliud significare vel
nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparatione
pro positivo, vel secundo locutione minus pro
ponit digniores, ut excludat indignos, non vero
gnos; vel tandem loquitur tertio, quando fit
cursus.* Ratio eorum erat: quòd Ecclesiarum
gimini adhuc sufficienter sit provisum, si præ-
ciantur verè digni, ideòque digniores prætermi-
ti, non censeatur gravis inordinatio, nec gravis
Ecclesiæ nociva: siquidem ad humanam, & mor-
talem diligentiam adhibendam homines obligan-
tur, quàm certè verè dignus præstare potest: non
ad summam, seu omni ex parte perfectam, quia
id esset onus humanis viribus intolerabile. *Es-
quæso te: fac, Episcopum, Prælatum, Parochum
electum, esse dignissimum, sed in Officio se gerat
tanquam dignum, non tamen tanquam dignis-
simum, vel diligentissimum: ea nimirum pro
tate suæ Diocesis, vel Ecclesiæ operando, quæ
sufficiunt ad ejus diligentem gubernationem, quæ
autem diligentissimam: certè hunc non condemp-
nabis de peccato mortali, quia non obligat*

nisi humanò modò moralem diligentiam adhibere : si igitur ego do, vel eligo Ecclesiæ Pastorem dignum, qui similia possit operari, cur ego condemnandus ero peccati mortalis ? ipse certe, si deficiat, condemnabitur, cum possit non deficere ; non ego : ait *Tamb. cit.* addens : sic homines fati, imò magis excitandos ad scientiæ, & virtutis studia, si sciant etiam digno cuique conferri posse beneficia, ac Prælaturas, quàm si scirent sub mortali conferri debere solis dignioribus : tunc enim multi desperantes posse assurgere super alios, à sui cultura, vel studiis desisterent. Hæc quidem DD. cit. sed tu jam audivisti sententiam damnatam ab Innocentio XI. cui te accommoda : sicut & ego me lubens submitto. Volunt quidem aliqui, hanc damnationem stare solum de promotis ad officia suprema, qualia sunt Papatus, Episcopatus &c. de quorum tantum promotionibus ibi *Trid. sess. 24. cap. 1.* agit, non verò de beneficiis inferioribus etiam curam animarum habentibus, quæ juxta idem *Trid. cit. sess. 7. c. 3.* etiam dignis conferri possunt ; notant tamen iidem. Concilium, dum ibi ait : *Inferiora beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus conferantur &c.* solum velle, quòd talis collatio sit valida & non irritanda in foro externo, non verò quòd sit sine peccato ; & ita intelligi debere DD. dicentes, sufficere, si ad beneficia inferiora promoveatur, idoneus. Ita *Less. de just. l. 2. c. 34. dub. 14. n. 69.* Petr. Tolosan. *in parti. Jur. Can. lib. 1. tit. 29.*

722 *Tract. V. in VII. & X. precept. Decal. Cap. V.*
c. 1. n. 1. & alij. Adeoque vides, utrobique esse pec-
catum, conferre digno, relicto digniore. Sed
hoc fufius lege Joan. de Cardenas *in fua Crifi*
dictum Prop. damnat. Differt 28.

Acceptio Munerum.

120 **A** Cceptioni personarum affinis valde, & fo-
piffimè implicita est acceptio munerum:
vel maximè enim fit acceptio personarum ob
lationem vel acceptionem munerum: & specia-
liter, pro electionibus, præsentationibus, collatio-
nibus, resignationibus beneficiorum Ecclefi-
asticorum dare, & accipere munera ex pacto per
modum pretij, venditionis & emptionis, ipfiffi-
ma est simonia in jure damnatiffima: de qua in ma-
teria de virtute Religionis, & nos ad finem præ-
cepti, *tr. 2. c. 10. §. 4.* Generatim autem lo-
quendo sermo non est de acceptione munerum
planè gratuitè oblatorum: hæc enim est dona-
tio: nec de acceptione munerum, propter opus
licitum vel honestum, aliunde non debitum; hæc
enim est contractus saltem innominatus; *do, ut
facias; facio, ut des:* sed de acceptione munerum,
sive gratuitò, sive ex pacto ob opus alias de-
bitum, maximè ex justitia: vel ob opus turpe
illicitum v. g. ut Judex ferat iniquam sententiam
ut sicarius occidat inimicum: foemina corporis
copiam faciat &c. Sit ergo

ASSERTIO VIII.

221 **M**unera gratuitò oblata propter opus
cunque debitum, etiam ex justitia, vel

judicio, acceptare per se illicitum non est, secluso juramento, scandalo, periculo subvertendi judicium, ac prohibitione contraria: at verò acceptare ex pacto expresso, vel implicito ob opus alias debitum ex justitia, mortale est ex genere suo, & restitutioni obnoxium, nisi justa causa excuset: secus est de acceptis ob opus debitum ex alia virtute: item de acceptis ob turpem causam, post impletum opus turpe, vel illicitum contra quamcunque virtutem, etiam justitiam, salvo jure restitutionis respectu tertij injuste laesi. Assertio magni momenti indiget acurata explicatione.

§. I.

Munera Fratris oblata acceptare per se illicitum non est:

ETiam ob opus debitum ex justitia in judiciis ¹²²
&c. Quando nimirum partes offerunt munera ad conciliandum Judicis, vel officialis animum, ut quoad licet, in sui favorem procedat: ipsi & validè recipiunt, acceptique dominium acquirunt, etiamsi citra suum dolum, nihil in favorem dantis efficiant: & licitè recipiunt per se loquendo, retento semper proposito justitiæ servandæ: nec consequenter ullam restitutionis obligationem contrahunt. *Omnes.* Ratio patet ex terminis: quia sic nullum adest caput illius culpæ, vel pænæ. Dixi autem notantissimè: *per se loquendo*: per accidens enim tales acceptantes, nimis sæpè & gravissimè peccant: unde in Assertionem addita tam ampla & quatrimestris limitatio.

123 *I. Secluso juramento.* Ubi enim officiales iustitiæ vel Curiaë emittunt juramentum de non accipiendis muneribus, durante lite, ut fit in celeberrima Curia Cameraë Spirensis, & alibi laudabilissimè, id omninò observandum erit. Quamvis etiam tunc juramenti prævaricatores ante sententiam judicis non teneantur ad restitutionem munerum acceptorum; cum non peccaverint contra iustitiam commutativam, liberaliter oblata acceptantes, sed tantum contra virtutem Religionis juramenti, & obedientiam præcepti, vel ad summum contra iustitiam legalem.

124 *II. Secluso scandalo:* hoc enim sæpissimè hic intervenit, præsertim respectu pauperum. Ubi sanè gravissimè contra Charitatem, & dupliciter peccant munerum acceptores, cum videant pauperes, & viduas ejusmodi, etsi gratuitis, tamen non omninò voluntariis muneribus largiendis valde gravari. Unde ejusmodi acceptio munerum toties damnatur in veteri & nova Lege, maximè ob causam mox sequentem.

125 *III. Secluso periculo subvertendi iudicium & iustitiam:* nam. Exodi. 23. dicitur: *Nec accipiat munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba iustorum.* Unde si Judex, vel Officialis accipiat munera oblata, ut in injustitiam inclinetur, vel ut proximum sit periculum pervertendi iustitiam, sine dubio peccant mortaliter accipiendo: quia qui amat periculum tam proximum, & potenter nimis alliciens, utique peribit in illo. Insuper ante causam expeditam tenebitur illa mune-

ra restituere. Ratio est: quia tunc Judex obligatur ad removendum illud periculum subversionis: atqui nunc ipsa munera retenta adferunt illud subversionis periculum; ergo tenetur illa remove: & qua alia ratione, nisi restituendo? Nec excusandus est Judex ab hac restitutione ex eo capite, quod inurbanus videretur, si munus remitteret offerenti: nam præterquam, quod sola in urbanitas non possit eum excusare à cavendo periculo proximo graviter delinquendi, cui se exponit retinendo munera; etiam revera ex illa remissione, vel restitutione munerum non inurbanitatis notam, sed honorem potius, ac laudem ob affectum justitiæ apud omnes bonos & prudentes conciliabit. Dixi tamen: ante causam expeditam. Nam si pars litigans verè dedit liberaliter illa munera, transtulit dominium in Judicem, & finitâ causâ, non est amplius locus illius periculi: ergo nulla causa restitutionis: salvo tamen semper jure restitutionis respectu alterius partis injustè læsæ. Communis. Molina. Vasquez. aliisque citt. Lugo tom. 2. de just. d. 37. sect. 11. n. 134. Tamb. lib. 9. c. 2. §. 1. num. 9.

IV. *Seclusa prohibitione contraria legis positi-* 126
va. Nam ejusmodi acceptiones munerum se-
verè prohibent leges positivæ, tam civiles, quàm
Ecclesiasticæ. Attamen DD. citt. probabile cen-
sent illas leges non obligare sub mortali, neque
restitutionem deberi ante sententiam Judicis: cum
in illis legibus clara verba non inveniantur signi-
ficantia obligationem sub mortali, vel clarè im-
pedien-

cedentia translationem dominij acceptorum :
 ideòque restitutio in illis legibus videtur imposita
 in poenam ; & consequenter non urgere in con-
 scientia sub mortali ante sententiam Judicis , sed
 bene post : quia justæ sententiæ semper standum
 esse , apud omnes in confesso est. Excipitur au-
 tem ab omnibus : *Nisi ista munera accepta sint ab
 Ecclesiasticis Visitationibus ratione visitationis* : hi
 enim sine dubio peccant mortaliter , & ad restituo-
 nem acceptorum obligantur , ex speciali & gra-
 vissima prohibitione Sacrorum Canonum , &
 Concil. Trid. *Sess. 24. c. 3. de Reform.* Exceptis
 necessariis pro uno vel altero victu moderato. Le-
 ge dictum caput Concilii.

§. II.

*Ex pacto acceptare munera ob opus ex justitia
 debitum mortale est , restitutioni
 obnoxium.*

27 **Q**Uando nimirum quis pacto implicito , vel
 explicito , munera , seu quodvis notabile , &
 pretio æstimabile exigit , ut faciat , vel omitat id
 quod alioquin ex justitia gratis præstare tenetur :
 v. g. Judex , ut justam sententiam ferat tandem
 uxor , ut viro debitum conjugale reddat : ne adul-
 terium committat : latro , ne hominem occidat
 ut quis depositum restituat , rem inventam suo
 domino reddat : vel quodvis debitum solvat &c.
 hi enim & similes peccant contra justitiam : imple-
 re per pactum nullum est : nullum rei datæ domini-
 um acquirunt , sed in totum restituere tenentur.

Com

Communiſſima DD. Navarr. c. 17. n. 39. Lessius lib. 2. c. 34. Lugo diſp. 18. n. 63. Ratio clara eſt: quia nullus poteſt vendere alteri rem alterius: ſed qui ex pacto munus, vel pretium accipit pro eo, quod ipſe ex juſtitia debet facere, vel omittere, vendit id, quod non eſt ſuum, ſed alterius: res enim, quæ ex juſtitia debetur Petro v. g. perinde eſt, acſi eſſet ipſius: v. g. ſi Judex accipiat munera tanquam pretium ex pacto, ut juſtam ſententiam ferat pro Petro, vendit revera rem non ſuam, ſed ipſius Petri, quippe quæ ex juſtitia ipſi debita eſt quaſi res ipſius: ergo peccat contra juſtitiam, & verè alienum rapit, nec retinere poteſt. Hic veriffimè eſt univerſitas iniquitatis apud Magiſtratus, Judices, Advocatos, Tabelliones, ſimilèſque Officiales Camera, vel Juſtitia, qui cùm ex officio conſtituti, vel ſufficienti, imò plerumque exceſſivo ſtipendio conducti ex juſtitia tenerentur præſtare obſequium, vel officium, etſi expreſſè in pactum non deducant; hoc ipſo tamen pacto implicitum ineunt, cum ita ſe gerunt erga partes, vel alios, ut ij facile intelligant, eos officium ſuum non ſatis præſtituros, niſi continuis muneribus axim inungant; ſicque vero pacto implicito ejusmodi munera tanquam debita, & pretia pro eo, quod aliàs ex officio, & juſtitia tenerentur præſtare, exigunt, & recipiunt, vel potiùs extorquent, cum grandi injuria, & damno clientum, quippè qui vel maximè in hoc ſunt voluntarij, & quaſi coacti dant.

Addidi in Aſſertione: *niſi juſta cauſa excuſet.* 128

Zz 4

Juſtæ

Justæ enim possunt subesse causæ, ob quas prædicti Officiales, Judex, Advocatus, Tabellio, Medicus &c. ex officio, & justitia obligati aliquid præstare, jure exigere possint à partibus, & clientibus. In primis si à republica conducti sunt ad ea munera, sed absque sufficienti stipendio, tenebuntur quidem ex justitia præstare operam petentibus, justè tamen mercedem exigere possunt proportionatam usque ad sufficientis stipendium, secundum circumstantias personarum, locorum &c. prudenter judicandum. Deinde licet justum stipendium habeant, tamen cessante scandalo, & prohibitione legis, exigere, & recipere possunt aliquid tanquam pretium laboris, & diligentiaæ extraordinariaæ, ad quam adhibendam alioquin obligati non fuissent: ut si Judex, vel Advocatus augendo laborem, alicujus causam, sine aliorum præjudicio, vel damno, velocius expediat; quâ tamen licentiâ cautè utendum, monet *Molina* apud *Layman*, cit. plerumque enim intervenit damnum aliorum; ut si Officialis propter oblatum sibi munus unius causam citius expediat, posthabitis alijs, qui diutius expectantur, & ante alios expediri deberent de jure: nam qui prior tempore, est potior jure. At posito plures adesse, qui æquali jure gaudeant, ut in Judicis arbitrio positum sit, quem cui præponat; si ex prædicto oblato muneris unius causam ante alios expediat: etsi res periculô non careat, damnari tamen non potest: quia cum omnes simul expediri nequeat; necessariò unum præponendo alijs, nulli in-

injuriam facit; & nova suscepta obligatione in gratiam unius munus offerentis ante alios expediendi causam illius, pretio æstimabilis est, ut post alios resolvit Layman *cit. c. 4. n. 9.*

Eadem porrò ratione, qua de Judice, & Offi- 129
cialibus Justitiæ, etiam discurrendum est in alijs supra positis casibus, & exemplis, ac similibus; & insuper notanda est limitatio Cardinalis de Lugo *cit. disp. 18. n. 64.* Si nimirum Judici, ut justam sententiam ferat, latroni, ne occidat, uxori, ne adulteret &c. ex pacto des munera in gratiam, tui ipsius, vel etiam alterius proximi, tunc omninò accipiens non potest retinere; quia accipit pro re, quam gratis ex justitia præstare debet; adeoque vendit, quod suum non est, seu alterius. Quòd si verò alicui tali des in gratiam ipsiusmet principaliter; v. g. ne is peccet, vel periculo infamiae, aut poenæ se exponat, non curando de suo proprio jure, damno, vel injuria &c. tunc alter acceptans retinere poterit: quia alter nulli tenetur ex justitia, neque sibi ipsi, se ipsum servare indemnem à proprio damno spirituali, vel corporali. Sed de hoc satis.

§. III.

*Secus est de acceptis ob opus debitum
ex alia virtute.*

Cum quis scilicet accipit aliquid, ut quidpiam 130
faciat, vel omittat, ad quod non ex justitia, sed ex præceptis aliarum virtutum, utpote Religionis, Charitatis, temperantiæ &c. obligatur:
Z. z 5

tur : v. g. ut die festo Missam audiat: die præcepto jejuset, tempore obligationis constitatur, vel communicet : pauperi in extrema necessitate succurrat &c : item ut opus malum omittat, non blasphemet, fornicetur, se inebriet, immodeſtè ludat &c. : hæc licitè recipi & retineri posse, negant sanè permulti apud infra citandos ; eò quòd sic crimen simoniæ committatur ; nimirum opus bonum Deo gratum, & debitum, præsertim et virtute Religionis pretio temporali vendatur, & ematur. Alij variè & òperosè distinguunt, ut videtur est apud *Tanner.* & *Lugo* mox citandos. Secus esse breviter ostendamus.

131 I. Accepta propter opus debitum ex quacunque alia virtute, præter justitiam, licitè accipiuntur, & retinentur : (adhibita tamen exceptione infra adferenda.) Ita cum aliis *Lugo* *diff. 10. sect. 3. à num. 66.* *Tamb. lib. 7. Decal. c. 5. §. 1. num. 21.* Ratio est : quia quamvis ille obligetur ex aliis virtutibus illa bona opera facere, vel illa mala non committere, non tamen ex justitia saltem mihi debita : ergo si ea in gratiam mei laeva nova hac obligatione agat, vel omittat, licitè et justè pretium, & quasi premium recipiet, & retinebit. Unde hic non committitur crimen simoniæ, saltem regulariter : non enim seu danti seu accipientis intentio est, opus bonum Deo gratum emere, & vendere pretio temporali, sed potius illam novam obligationem tale opus faciendi vel omittendi. Imò regulariter quæ sic dantur ad homines alliciendos ad bonum, vel averte-

dos à malo, gratis donari censentur ob causam
 piam, vel sub conditioe, si ita fecerint, vel omi-
 ferint; non autem in pretium operis pij: quis
 enim condemnet patrem familias, vel Heros, si
 filios vel famulos muneribus alliciant ad diligen-
 ter audiendum Sacrum, ad confitendum tempore
 debito: pueros vel puellas ad Religionis ingres-
 sum &c. Qua ratione etiam à simoniæ labe ex-
 cusantur, qui ad redimendam vexationem ini-
 quam dant pecuniam Sacerdoti, malitiosè aliàs
 nolenti baptizare infantem, vel providere mori-
 bundum; aut militi hæretico, ut Sacramentum
 Eucharistiæ non conculcet, &c. non enim mens
 dantium est Sacramentum pretiò emere, sed im-
 piam vexationem redimere, vel impedire: de quo
 in materia de scandalo. *supra c. 1.*

II. Nihil tali modò acceptum restituendum. 132
 est ex iusticia. De hoc non videtur posse dubi-
 tari: ut cum aliis docet *Lugo cit.* Ratio est ea-
 dem: qui nimirum tunc non peccatur contra
 iustitiam; cum nec dando, nec accipiendo alicui
 fiat injuria, saltem in exemplis allatis: conse-
 quenter non est obligatio restituendi ratione in-
 iustæ acceptionis: sed neque ratione rei acceptæ;
 quia translatum est dominium rei à potente trans-
 ferre in accipientem, ut supponitur. Sed neque
 est obligatio restituendi taliter accepta ex virtute
 Religionis, quasi simoniacè accepta sint, ut jam
 visum. Erit autem obligatio restituendi ejusmodi
 accepta, quando acceptio pretii facit, quòd opus
 ex aliqua virtute v. g. Religionis vel Charitatis
 debi-

732 *Tract. V. in VII. & X. precept. Decal. Cap. V.*
debitum, non ponatur totum, secundum sub-
stantiam, vel qualitates debitas: aliàs nunquam
Quam exceptionem & regulam sapienter tractat
Lugo cit. num. 70. Exemplis cape. Ex voto, alio-
ve capite ex virtute Religionis, Ecclesie tenetur
dare calicem quadraginta aureorum, atque ut ta-
dem solvas, ab alio accipis decem aureos. Sic ac-
cipiendo non solvis totum votum tuum, nec de-
integrum promissum DEO & debitum Ecclesie
quia quartam partem calicis valde notabilem nati-
das gratis, sed solutam ab alio: adeoque ex eadem
virtute Religionis teneris restituere illos decem
aureos, ut promissum DEO integrè reddas. Econtra
ex eadem virtute Religionis teneris audire Missam,
jejunare, communicare &c. Ex virtute
temperantiæ non inebriari, non fornicari &c.
si, ut ista prestes, pretium accipias: validè & licite
accipis, & quia pretium acceptum non im-
pedit, quo minùs opus promissum totum ponas,
integram Missam audias, debitè jejunes &c. idcirco
nulli restitutioni obnoxius manes. Et ita in simi-
milibus,

§. IV.

Item de acceptis ob turpem causam.

333 **A**cepta ob turpem causam dicuntur, qui
dantur, & accipiuntur ab alio ob peccatum
aliquod patrandum, vel jam patrandum: ut si mo-
retrix, vel levis foemina accipiat pretium ob co-
piam corporis: Judex, ut injustam sententiam fer-
rat: sicarius, ut hominem occidat: & similia in-
finita. De his dicamus breviter, & distinctè.

I. Ac-

I. Accepta propter ejusmodi opus turpe patrandum, ante impletionem operis non possunt licite & iuste retineri, sed rescisso contractu, ex consequenti necessario restituenda sunt: *Secundum omnes*. Ratio manifesta est: quia invalidum est omne pactum de re inhonesta vel turpi patrandam; cum implicet pari obligationem ad faciendum aliquid illicitum vel peccatum: quando ergo foemina v. g. accipit ducatum ob fornicationem futuram: iudex munus ob sententiam injustam ferendam: sicarius centum aureos ob inimicum tuum occidendum &c. talis tenetur rescindere hunc contractum, & non stare promissis, nimirum non peccare: atqui rescisso pacto, jam non habet titulum retinendi illud acceptum. Res clara: aut enim meretrix v. g. habet animum dandi usum corporis, & sic peccat contra castitatem pacto irritò: aut non habet animum dandi usum corporis, & sic peccat contra iustitiam accipiendo & retinendo pretium, cum tamen nolit, nec possit prestare id, propter quod pretium datum est: ergo utroque casu restituere tenetur pretium acceptum: & ita in cæteris. Secus dicendum, si alter donasset liberaliter, etsi ex intentione alliciendi foeminam ad usum turpem, ut infra in fine notabo. Et hinc in Assertionem notanter dixi.

II. Post impletum jam opus turpe, is qui praestitit, quamvis peccaminosum, pretium tamen pactum, seu antea jam datum, seu postea primo dandum, jam licite recipit, & retinet: quin etiam non datum, jure naturali, & in foro saltem con-

134

135

conscientiæ justè exigere potest : idque generatim in quovis genere peccati, seu opere turpi, contra quamcunque virtutem, etiam justitiam (de qua tamen specialiter *numero sequenti*, Ita communiter mox citandi. *Ratio communis est* : quia precum illud non datur, & accipitur pro ipso peccato formaliter, peccatum enim cum nihil sit negativè possibile, non est vendibile : sed datur, & accipitur pro actu ipso materiali, quatenus datur utilis vel delectabilis, accipienti autem aliquo modo laboriosus vel periculosus est ; adeoque ex utroque capite omninò pretiò æstimabilis & vendibilis est : ideòque licèt actus per peccatum positus sit, quia tamen pretiò æstimabilis est ratione utilitatis vel delectationis, aut etiam ratione laboris, vel periculi alterius, solutio, & receptio pretij minimè erit contra justitiam : & consequenter licèt recipi, & retineri, imò etiam justè exigi poterit. Non sunt quidem separabilia materialia & formale peccati in perpetrando, sunt tamen separabilia in exigendo & solvendo pretio pro perpetrato : ut nimirum non exigatur, & solvatur pretium pro peccato formaliter seu ipsà materia (quod esset contractus plane diabolicus, non in manus,) sed pro materiali tantùm, seu actione tibi delectabili, vel utili, alteri autem aliquo modo laboriosa vel periculosa.

736 Sic ergo 1. meretrix, postquam non sine peccato sui corporis copiam fecit, non tantùm pretium vel quodvis ob eam causam datum, vel percipit, sed etiam

gionem &c. nullo tamen respectu peccas contra
justitiam; ideoque vendendo operam tuam al-
tri uti lem, vel delectabilem, justè recipis, & retinas
pretium secluso omni onere restitutionis.

137 III. Idem omninò dicendum, etiamsi opus tu-
pe patratum sit contra justitiæ virtutem: manente
tamen obligatione restitutionis respectu tertij
injustè læsi. Ita contra alios non paucos com-
munis DD. meique citt. omnes. *Ratio est*: quia
pretium adhuc accipitur pro re emptori grata, &
pretiò æstimabili, & ad quam venditor non tenen-
batur, & licet is peccarit contra justitiam respectu
alicujus tertij, eique ad compensationem damni
obligetur, non peccat tamen contra justitiam respec-
tu dantis, quippe qui liberè vult, & validè potest
dare, ut supponimus: ideoque etsi injustè accipit
respectu illius tertij, quem læsit in gratiam dan-
tis, non tamen injustè accipit respectu dantis, qui
etiam justè ab eo exigere potest.

138 Exemplis res manifesta fiet. I. Uxor com-
muni adulteriò, utique peccavit contra justitiam re-
spectu mariti, eique, vel prolibus legitimis rela-
tere tenetur damnum inde secutum, si proles spu-
ria familiæ intrusa fuit, at non peccat, sed licitè
recipit, retinet, imò & exigit pretium pactum ab
adultero, nec obstat, quòd maritus sit dominus
corporis uxoris, ideoque pretium acceptum ipse
acquiri, & restitui debere ab uxore adultera (minime
rectè & scrupulose nimis docent *Molina*, *Reginaldus*,
Bannes, & alij apud *Dianam* mox citan-
dum) vir enim non est dominus corporis uxoris

absolutè in quemcunque usum, sed solùm ad usum conjugalem debitum & licitum: uti rectiùs docent *Bonacina*, aliisque cit. *Diana p. 2. tract. 17. resol. 7.* Tamb. *lib. 7. Decal. c. 5. S. 3. num. 22.*

II. Cultos nemoris, vel gabellæ, accepto pretio finit arbores scindi, vel gabellam defraudare: peccat utique contra justitiam respectu domini sylvæ, vel gabellæ, & obligatur ei totum damnum resarcire, attamen pretium ob favorem illum exhibitum licitè & justè recipit, nec iis, à quibus accepit, restituere tenetur. 3. Promisisti sicario centum aureos, ut inimicum tuum occidat, ante impletum opus, scis jam, nullam esse obligationem; at postquam ille facinus non sine labore & periculo suo in tui gratiam patravit, licitè à te pretium pactum exigit, recipit, retinet; eò, quòd ille labor, & periculum in tui gratiam susceptum pretiò æstimabile sit: quamvis peccaverit contra justitiam, homicidium patrando, & obligatus maneat, in tui defectum, ad compensanda damna hæredibus occisi inde secuta. 4. Eadem ratione, si pactus es cum Judice, ut non sine periculo suo in tui gratiam suscepto, injustam sententiam ferat, quamvis gravissimè peccet contra justitiam respectu partis injustè sententiatæ, cui tenetur omne damnum compensare, attamen non peccat contra justitiam respectu tui, sed justè ac licitè recipit, retinet, vel exigit à te pretium promissum pro opere, quamvis injusto in tui gratiam facto. Idemque est de conducto similiter falso teste, Ad vocato, & similibus sexcentis. Loquimur autem

THEOL. MORAL. PARS V. A a a sem-

738 *Tract. V. in VII. & X. Pras. Decal. Cap. V.*
semper in Jure naturali, & foro conscientiae; semper excipiendo: nisi leges prohibentes reddant inhabiles tales ad dandum, vel accipiendum, ac ipsum tale pactum, vel promissionem irritaverint: ut certe fecerunt in pactis & promissionibus firmi-
tatis, in beneficiis, Sacris Ordinibus, & Religio-
nis professione, ac secundum multos, in ministerio
justitiae, quoad ea, quae ultra stipendium accipi-
unt: sed de his mitius jam dixi §. primo in fine. *super.*

739 IV. Qui pactus est, vel promisit alteri pretium pro quocunque opere turpi, v. g. meretrici, vel cuiusvis foeminae etiam conjugatae ob usum corporis, etiam contra justitiam, ut Judici, sicario &c. in exemplis allatis, non solum licite solvit, sed etiam obligationem naturalem contrahit, ac iure naturali tenetur solvere post opus turpe, vel im-
mune iam patratum, nisi leges reddant inhabiles tales ad dandum, vel accipiendum, in certis casibus jam jam notatis. Ita communior DD. con-
gruerunt, & sequuntur Molina *tom. 1. disp. 34. Sanchez lib. 3. moral. c. 9. num. 27.* Lessius, *Lugo, Diana, Tamb. locis cit.* Ratio patet ex dicto
correlativè: si enim alter opere turpi impleto po-
test juste à te exigere, ut probatum, certe tu quo-
que teneberis solvere pretium promissum, si enim
tu promisisti, & ille ex sua parte rem vendibilem
utpote tibi commodam, vel delectabilem posuit
non est, unde tu ab obligatione solvendi promissum
liber evadas. Confirmat efficaciter Lugo *cit. n. 1.*
negari posset pretium pactum pro re turpi; negari

etiam licite posset juvenis matrimonium promissum puellæ defloratæ, cui persuadendæ illud verò promiserat: & tamen omnes Doctores clamant, negare non posse, ac etiam in foro externo compelli debere: ergò.

Contrarium tamen, neminem scilicet obligari ad solvendum alteri, quod pro re turpi patrata illi promissum est, secluso juramento, saltem in his, quæ per leges puniuntur, ut fornicatio sceminæ honestæ, adulterium; homicidium, sententia injusta &c. docent non ignobiles Doctores, & nominatim *Navarr. c. 17. man. n. 41.* Ratio ipsius est: quia putat, tunc dationem & acceptionem pro re turpi patrata esse novum peccatum, & approbationem peccati commissi; qui enim dat, vel accipit pretium propter peccatum commissum, videtur de novo approbare, atque in eo complacere, quod utique mortale est. Sed infirmum fundamentum facile negatur: potest enim stante perfecta pœnitentia & detestatione peccati commissi, tamen dans velle servare promissum, & accipiens velle lucrum suo facto promeritum, ut optime observat *Lugo n. 55.* Ratio aliorum est: quia promissio illa de re turpi patranda fuit nulla, nec ullo modo obligans, utpotè quia peccaminosa: ergò nec ex obligatione servanda. Sed facile distinguen-
do *ant.* promissio illa fuit nulla, nec ullo modo obligans respectu ipsius operis turpis patrandi: concedo *ant.* juxtâ dicta numero primo. Fuit nulla, nec obligans respectu pretii promissi ad solvendum, supposito, quòd opus turpe pretio

740 *Tract. V. in VI. & X. Prac. Decal. Cap. V.*
æstimabile, jam impletum sit *N. ant. & c.*
Quamvis enim pactum à principio fuerit in-
dum, nec ullam induxerit obligationem ad
turpe implendum, attamen opere inhonesto
pretio æstimabili jam impleto, pactum respo-
pretii solvendi convalescit ob rationem supra-
tam. *Denique* huic sententiæ planè faves,
hærerè videtur *S. August. Epist. 24. ad Man-*
nium. Sed fortè locutus solùm secundùm
positivas, quibus ejusmodi pacta infanda sceler-
torum hominum, Judicum, præsertim ini-
rum, severè prohibentur, & graviter puniuntur
& rei promissæ, vel acceptæ restitutio fisco, Eccl-
siæ, vel pauperibus adjudicantur: quæ ratio
(exceptis simoniacis supra indicatis) in foro
terno tantùm locum habet, & non in foro
scientiæ, ante sententiam Judicis, ut contra
dam Juristas ex communi probant *Lessim, L.*
Lugo cit. Sermo fuit toto hoc §. de acceptis
turpem causam ex pacto vel promissione prævi-
De acceptance autem donatorum liberaliter
ejusmodi turpem causam, patet ex generaliter
dictis §. 1.

§ 41 Sed restat delicatus scrupulus. Quid si vir
vel foemina honesta v. g. accipiat ejusmodi
nera liberaliter oblata ab amasio, quando ei
liter certò constat de ejus libidinosa intentione
ipla tamen minimè consentiens ejus maligno
tento: poteritne licitè accipere, ac justè retine-
Bz. 1. Regulariter loquendo peccare mortaliter
puellam ejusmodi munera acceptantem: quæ

fovet impurum ejus amorem ac desiderium, &
 quem copulæ aliquando obtinendæ, verissimo
 scandali peccato: & quamvis dicat expressè puel-
 la: se quidem accipere, sed nolle tamen consen-
 tire in aliquid turpe, nihilominus adhuc alter
 semper putabit admissio munere à puella, eam
 facilius tandem expugnari posse, eaque spe pug-
 nare pergit. Quòd si tamen in raro casu hoc non
 esset: sicut etiam, si puellæ non certò constet de
 libidinosa affectione donantis, tunc utique licitè
 accipiet. **¶ 2.** Eo casu munera sic liberaliter
 donata ab amasio, & quamvis illicitè accepta ob
 notam libidinosa intentionem, puella non
 tenebitur restituere, sed licitè retinere poterit:
Molina, Rebellus, aliisque cit. *Diana supra*
Lugo cit. n. 49. Ratio est: quia accipiendo non
 peccavit contra justitiam; jam enim liberaliter
 dedit impurus amator, sciens puellam non acce-
 pturam cum pacto copulæ, ut supponimus, quam-
 vis eam speraverit. Quare si sua spe frustratus
 amasius munus prodegit, sibi imputet, suæque
 credulitati: sicut quando quis gratis servit, vel
 munera largitur Principi, aut Episcopo, aut Præ-
 lato &c. intentione ac spe acquirendi officium,
 vel beneficium, postea spe sua frustratus, certè
 Principem, vel Episcopum nullo jure ad restitu-
 tionem coget; sed suam inanem spem miser de-
 plorabit. *Lege Lugo loc. cit.* ubi à restitutione li-
 beravit Heroinam nobilissimam, quæ monile in-
 gentis pretii à grandi amasio accepit, non dubiè
 advertens ejus pravam intentionem.